

هر روز صدقه بدهید!

یکی از زیبایی های معارف دینی ما، دستورات فراوان درباره کمک کردن به دیگران و صدقه دادن است. آیات زیادی در قرآن کریم وجود دارد که درباره سرفصل های مختلف این موضوع صحبت می کند.

به طور کلی خداوند حکیم، اصلاح جامعه و رشد و تربیت فردی را در همین دستور متعالی به صورت توأمان در نظر گرفته است. در آیات قرآن سفارش شده است که درباره صدقات و کمک های مالی به افرادی که به شما مراجعه می کنند، اکتفا نکنید، بلکه به سراغ کسانی بروید که اگر از گرسنگی بمیرند هم گوهر آبروی خود را برای گرفتن مقداری پول یا غذا معاوضه نمی کنند.

در آیه ۲۷۲ سوره بقره آمده است: یَخْسِبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءُ مِنَ التَّعْطَفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ الْبَائِسَ الْخَائِفَ وَمَا تُغْنِيهِمْ مِنَ الْخَيْرِ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ از شدت خویشتن داری، فرد بی اطلاع، آنان را توانگر می پندارد. آن ها را از سیمایشان می شناسی. با اصرار چیزی از مردم نمی خواهند بریرید، چرا که خداوند را به خشم می آویزد. البته طبق آیات قرآن هرآنچه ما از کمک های مالی به فقیر ارائه می دهیم، حق خود اوست که خداوند این حق را در اموال ما قرار داده است. نکته دیگر آنکه صدقه طبق آیات قرآن می تواند آشکار یا پنهانی داده شود و در تفاسیر برای هر کدام حسنی برشمرده و نکته ای گفته شده است که صدقه آشکار در واقع دعوت دیگران به این کار نیک است و صدقه پنهانی برای حفظ اخلاص فرد و آبروی افراد بهتر است.

دستور دیگری که خیلی مهم است و بسیار به این موضوع گوشزد شده است، این است که اگر می خواهید به دیگری کمک کنید دنبال خشنودی خدا و شاد کردن بندگان او باشید. نکند که با منت گذاشتن و اذیت کردن، زیبایی کار خود را از بین ببرید، چرا که خداوند را به خشم می آویزد. البته طبق آیات قرآن هرآنچه ما از کمک های مالی به فقیر ارائه می دهیم، حق خود اوست که خداوند این حق را در اموال ما قرار داده است. نکته دیگر آنکه صدقه طبق آیات قرآن می تواند آشکار یا پنهانی داده شود و در تفاسیر برای هر کدام حسنی برشمرده و نکته ای گفته شده است که صدقه آشکار در واقع دعوت دیگران به این کار نیک است و صدقه پنهانی برای حفظ اخلاص فرد و آبروی افراد بهتر است.

در روایتی آمده است که پیامبر خدا^(ص) فرموده اند: مسلمان باید هر روز صدقه بدهد که برای بعضی با تصور اینکه صدقه فقط درباره کمک های مالی صدق می کند، سنگین می آید که پیامبر خدا^(ص) در اینجا ابواب جدیدی از صدقه را با زم می کنند، «زُوی عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَنَّهُ قَالَ: إِنْ عَلِيَ كُلُّ مُسْلِمٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةً، قِيلَ: مَنْ يُطِيقُ ذَلِكَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِمَّا طَلَبُكَ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةً، وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ إِلَى الطَّرِيقِ صَدَقَةً، وَعِيَاذُكَ الْمَرِيضَ صَدَقَةً، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةً، وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةً، وَرَدُّكَ السَّلَامَ صَدَقَةً»، (بحار الأنوار، ۷۵۰/۴) روایت شده است که پیامبر خدا^(ص) فرموده اند: بر هر مسلمانی است که هر روز صدقه بدهد. عرض شد: چه کسی توان این کار را دارد؟ حضرت فرمودند: برداشتن چیزهای آسیب رسان از سر راه، صدقه است. نشان دادن راه به کسی صدقه است. عیادت از بیمار صدقه است. امر به معروف و صدقه است. نهی از منکر صدقه است همچنین سلام را جواب دادن صدقه است. خدای تعالی به همه ما کمک کند که در این ماه های بزرگ بتوانیم انگیزه های الهی را در خودمان رشد دهیم و با توجه کردن به فقر و دست گیری از دیگران، در ابعاد معنوی و انسانی رشد کنیم و از صدقه دهندگان نوشته شویم. ان شاء الله...

بردار و بخون

درآمدی بر مکتب تربیتی علامه طباطبایی^(ره)

تاریخچه و ویژگی های نظری و عملی

کتاب «درآمدی بر مکتب تربیتی علامه طباطبایی^(ره)، تاریخچه و ویژگی های نظری و عملی، محصول تدوین و ویرایش دو سخنرانی از محمدتقی فیاض بخش است که توسط انتشارات فیض فرزاد در ۱۲۸ صفحه منتشر شده است.

سخنرانی اول برای جمعی از علاقه مندان به آشنایی با مبانی نظری و عملی مکتب علامه طباطبایی^(ره) در ۲۶ مرداد ۱۳۹۹ و سخنرانی دوم به مناسبت سالروز گرامیداشت مرحوم علامه^(ره) در ۲۴ آبان همان سال ارائه شده است. این دو سخنرانی درمجموع با ساختاری و سیری مشابه ایراد شده اند. بنابراین، درنهایت با تدوین و ویرایش این دو سخنرانی، کتاب فوق برای علاقه مندان به وادی سیروسلوک اخلاقی و معرفتی به چاپ رسیده است.

در این سخنرانی ها استناد فیاض بخش چارچوب کلی مکتب مرحوم علامه^(ره) را تصویر کرده و مبانی نظری و نظام دستورات عملی آن را تبیین کرده اند. این گفتارها برای افرادی ارائه شده است که به دنبال یک آشنایی اجمالی با رئوس کلی مباحث نظری و دستورات عملی مقدماتی اند، ازاین رو کتاب پیش رو نیز برای همین دسته از افراد مناسب و راهگشا است.

این کتاب موجز، اما ارزشمند در چهار بخش «ضرورت سیروسلوک»، «مختصات سلوک در مکتب تربیتی علامه طباطبایی»، «جایگاه تعلیم و تربیت در مکتب علامه، و «نسبت انقلاب اسلامی ایران با سلوک، سعی کرده است تا سرفصل های مهم و بنیادین مبانی سیر و سلوکی علامه طباطبایی^(ره) را طرح و به اختصار توضیحی از آنان به دست دهد.

در این کتاب به لحاظ محتوایی با سه محور روبه روییم؛ آشنایی با روند تاریخی شکل گیری و امتداد مکتب علامه طباطبایی^(ره)، آشنایی با کلیات مباحث نظری مکتب و آشنایی با دستورات مقدماتی عملی مکتب. یکی از وجوه شنیدنی و متمایز رعایت فیاض بخش از این مکتب تربیتی، تأکید بر خصلت هایی است که این طریقه تربیتی را به یک مکتب تمام عیار معرفتی-اخلاقی تبدیل می کند.

انتشار این قسم از کتاب های موجز، روان، مفهومی و به ویژه با موضوعی درخور توجه برای نسل جدید کشورمان که در تماس کمتری با شخصیت های اصیل تفکر انقلاب اسلامی بوده اند از اهمیت بسزایی برخوردار است. امید که حظ جملمگی ما از این گونه نوشته ها افزون شود.

پیرس و بدان

برخی از احکام تیمم

در این ستون به پرسش های شماردباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید با ارسال پیامک پرسش های خود را به شماره ۰۲۲۸۹۰۳۰۰ یا در میان بگذارید.

بر چه چیزهایی و در چه صورتی می توان تیمم کرد؟

تیمم بر سنگ مرمر

حکم تیمم بر روی انواع سنگ مرمر چگونه است؟ آیا با وجود خاک، تیمم بر آن ها در حال اختیار صحیح است؟

نظر همه مراجع عظام: تیمم بر انواع سنگ مرمر با وجود خاک نیز صحیح است.

تیمم بر چوب

آیا تیمم بر چوب و تخته صحیح است؟

همه مراجع: خیر صحیح نیست.

تیمم بر گچ دیوار

آیا تیمم بر گچ (مثل گچ روی دیوار) صحیح است؟

آیات عظام امام خمینی^(ره)، تبریزی، صافی، فاضل لنکرانی و مکارم شیرازی: بنابر احتیاط واجب با وجود خاک، تیمم بر گچ دیوار صحیح نیست.

آیات عظام بهجت و نوری: با وجود خاک، تیمم بر گچ دیوار صحیح نیست.

آیات عظام خامنه ای، سیستانی و وحید: تیمم بر گچ دیوار صحیح است، ولی احتیاطا مستحب آن است که با وجود خاک (و مانند آن) بر آن تیمم نکنند.

جستاری درباره مفهوم قرض الحسنه در اقتصاد اسلامی

وقتی که خداوند تو را ضمانت می کند

حمیده خلیل زاده! با توجه به جامع بودن دین اسلام و اجتماعی بودن این دین؛ توصیه ها و احکام مالی زیادی در بطن دینی اسلام وجود دارد. آدابی که دین داران و مؤمنان به این دین همیشه از آن پیروی می کرده اند و در زندگی روزمره خود به آن ها احترام می گذاشتند، مانند عدم کم فروشی و غش، خمس، زکات و... یکی از این موارد سنت پسندیده قرض الحسنه است. در ادامه به بیان معنا و ریشه های آن در دین اسلام خواهیم پرداخت.

قرض الحسنه در آیات قرآن کریم

☉ در سوره بقره آیه ۱۴۵ آمده است: کیست که به خدا قرض الحسنه ای، دهد (و از اموالی که خدا به او بخشیده، انفاق کند) تا آن را برای او چندین برابر کند؟ و خداوند است که (روزی بندگان را) محدود یا گسترده می کند، (و انفاق هرگز باعث کمبود روزی آن ها نمی شود) و به سوی او بازگردانده می شوید و پاداش خود را خواهید گرفت.

☉ در آیه ۱۱ سوره حدید نیز چنین فرموده است: کیست که به خدا وام نیکو دهد (و از اموالی که به او ارزانی داشته انفاق کند) تا خداوند آن را برای او چندین برابر کند؟ و برای او پاداش پرارزشی است. این آیه از لحن ویژه ای برخوردار است. خداوند، خود را آن چنان به بندگان نزدیک کرده است که به این صورت با یک لحن دلسوزانه از آنان طلب قرض می کند.

☉ قرض الحسنه از آنجا که امر کریمانه ای است، پس دارای «اجر کریم» نیز می باشد. عبارت «مَنْ ذَا الَّذِي» در قرآن بسیار محدود است که دو مورد آن مربوط به قرض الحسنه است و این نشانه اهمیت آن است. آیات زیاد دیگری از قبیل آیه ۱۸ سوره حدید و آیه ۱۷ سوره تغابن به این امر مهم اشاره دارند.

عمل خیر یا قرض الحسنه؟

سَرَشْ، محفوظ بودن عین و اصل مال، نزد خداست، یعنی همان گونه که در قرض و وام، اصل مال از بین نمی رود و بازمی گردد، در این گونه امور نیز هرچه در راه خدا هزینه شود، بازمی گردد: «وَمَا تَقْذِرُوا لَأُنْصِفْكُمْ مِنْهُ خَيْرٌ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ» یعنی هر کار خیری برای خود از پیش می فرستید، آن را نزد خدا (در سرای دیگر) خواهید یافت. و در آیه ای دیگر ذکر شده است که چندین برابر آنچه را داده اید، به عنوان پاداش دریافت می کنید: «فَيُضَاعَفُهُ لَكُمْ أَضْعَافًا كَثِيرَةً» یعنی تا آن را برای او چندین برابر کند.»

قرض الحسنه در روایات

☉ قرض دادن از ثمرات سخاوت و فضل است و ثواب آن بی نهایت است. حضرت امام محمدباقر^(ع) فرمودند: هر که به مردی قرض دهد تا زمانی که قدرت بر ادای آن داشته باشد، مال او در زکات است و خود او با ملائکه در نماز است تا آن را بگیرد.» از امام صادق^(ع) روایت شده است که بر در بهشت چنین نوشته شده است: «ثواب صدقه را ده مقابل می دهند و ثواب قرض را هجده مقابل.» (و میزان الحکمه، ج ۳، باب القرض، ص ۲۵۴۸، ح ۱۶۶۷۱)

☉ در حدیثی دیگر نیز فرموده اند: هر مؤمنی که به مؤمنی از برای خدا قرض دهد، در هر آتی ثواب صدقه را دارد تا مال به او برسد. سَرْ مطلب در این است که در هر آتی می تواند آن را مطالبه کند و چون مطالبه نکند، ثواب صدقه دارد. البته مراد از قرضی که ثواب آن رسیده است، قرض الحسنه ای است که از برای خدا باشد اما قرضی که به واسطه آن نفع دنیوی به صاحب مال می رسد و غرض او نفع بردن است، ثوابی ندارد. «(نراقی، ملا احمد، معراج السعاده، ص ۲۴۸)

☉ در حدیثی آمده است: مؤمنی نیست که به مؤمن دیگری قرض دهد و ثواب آن را از خدای تعالی بخواهد، مگر آنکه خداوند اجر آن را برای او به حساب صدقه بگذارد تا آن مال به وی بازگردد،

☉ در حدیثی از پیامبر اکرم^(ص) نقل شده که فرموده اند: کسی که به برادر خود قرض دهد، در برابر هر درمی که قرض داده هم وزن کوه احد، کوه رضوان و کوه سینا، حسنات خواهد داشت و اگر برای وصول آن مدارا کند، از پل صراط همچون برق جهنمه بدون حساب و عذاب خواهد گذشت. (ثواب الاعمال، ص ۴۱۴.)

☉ رسول خدا^(ص) پیوسته بر رعایت بدعکاران تنگ دست تأکید می کردند. ایشان می فرمودند: هر که به تنگ دستانی مهلت دهد، خداوند در روزی که هیچ سایه ای جز سایه او نیست، وی را در سایه خود درآورد. (اصول کافی، ج ۸، ص ۹.) همچنین فرموده اند: هر فردی به مؤمنی قرض دهد و برای پس گرفتن آن صبر کند تا دشتش باز شود، مال او زکات محسوب می شود و در نماز با فرشتگان است تا اینکه قرضش به او برگردانده شود. (ثواب الاعمال، ص ۱۳۸.)

آثار قرض الحسنه

پاداش چند برابر: مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً، (سوره بقره، ۲۴۵) از بین رفتن گناهان: وَأَقْرِضْهُمْ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّا تُكْفِرُوا عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ، (سوره مائده، ۱۲) آمرزش و تشکر خداوند: إِنَّ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَاعَفْ لَكُمْ وَلِأَلَلَّهِ شُكْرًا، (سوره تغابن، ۱۷) پاداش پرارزش: إِنَّ الْمُضْطَرِّقِينَ لَلمُضْذَقَاتِ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَاعَفْ لَكُمْ وَلَكُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ، (سوره حدید، ۱۸) امام علی^(ع) می فرماید: «مقداری از اموالتان را در راه دین بدهید و پیشاپیش بفرستید تا به خدا قرض داده باشید و برایتان بماند و اگر اصلاً (قرض) ندهید، فریضه هایی برعهده شما مانده است که آن را ترک کرده اید.» (نهج البلاغه، ترجمه محمددشتی، خطبه ۲۰۳.)